

Un experiment asupra regulilor de vot

Abstract: *In this article we examine the consequences of changing voting rules in experimental conditions. In this case we test two theses: a) different voting rules lead to different results and b) to what extent strategic voting is present in the experiment. The experiment took place during the course of Election Analysis, Faculty of Political Science, SNSPA Bucharest. The two voting procedures used in the experiment were approval voting and Borda rule.*

Keywords: approval voting, Borda rule, strategic voting, social experiment

Introducere

Procedura de vot este schema prin care preferințele alegătorilor sunt transformate în decizii sociale. Plecând de la această constatare putem ridica o serie de întrebări al căror răspuns poate avea un real impact asupra modului în care gândim procesul politic: reguli de vot diferite dau rezultate diferite? Și dacă da, care dintre aceste reguli de vot este mai bună, mai dreaptă și respectă într-o mai mare măsură ordinea preferințelor generale ale votanților?

Cercetarea noastră a plecat de la o dezvoltare importantă în teoria alegerii sociale: *experimente cu reguli de joc*, având drept principal obiectiv realizarea unui experiment prin care să testăm ce rezultate obținem dacă folosim diferite reguli de vot. Un punct de început l-a constituit simula-

rea făcută de Laslier și Van der Straeten asupra rezultatelor obținute prin regula aprobării la nivelul alegerilor generale din Franța în articolul „*A live experiment on approval voting*”¹, aceasta fiindu-ne folositoare în construirea modelului de cercetare. Având în vedere posibilitățile pe care le oferea situația experimentală creată în cadrul cursului de Analiză Electorală², am hotărât să verificăm dacă alternativa câștigătoare stabilită prin regula pluralitară este aceeași cu cea stabilită prin alte două reguli de vot (rar întâlnite în alegerile de masă) regula aprobării și regula Borda. Am decis să alegem aceste reguli deoarece în literatura de specialitate sunt considerate a favoriza exprimarea votului sincer, în timp ce regula pluralitară tinde să favorizeze comportamentul strategic. Plecând de la asumarea acestor premise, dorim să testăm două ipoteze ale modelului propus prin intermediul experimentului:

Dinu Guțu,

(guzzu_25@yahoo.com)

Andrei Vlăducu

(anddy_happy@yahoo.com)

11) Folosirea unor reguli de vot diferite într-o alegere duce la câștigători diferiți și la schimbări ale ordinii în clasamentul alternativelor.

12) *Votul strategic la alegerile din cadrul cursului de A.E. și magnitudinea acestui fenomen.*

În ceea ce privește prima ipoteză nu ne interesează doar schimbarea alternativei câștigătoare, ci și modificările operate la nivelul întregului clasament, având drept mecanism principal de analiză rezultatele obținute în urma votului pe buletinele experimentale în comparație cu rezultatul oficial³.

Ipoteza de cercetare numărul doi trebuie să ne răspundă dacă s-a votat strategic la cursul de A.E., și dacă da, care este magnitudinea acestui fenomen. Vom folosi doi indicatori pentru a testa ipoteza:

Comparând modul în care un alegător a votat sub auspiciile regulii aprobării și Borda, considerăm că avem vot strategic dacă sub regula Borda întâlnim o alternativă mai bine clasată decât una din alternativele pe care alegătorul a aprobat-o prin regula aprobării.

Comparând câți indivizi au clasat alternativa X pe primul loc sub regula pluralitară și regula Borda, considerăm vot strategic orice fluctuație procentuală între rezultatele date sub acoperirea celor două reguli.

În ceea ce privește structura articolului, în prima parte vom stabili cadrul teoretic în interiorul căreia ne definim conceptele (care se centrează asupra regulii aprobării, regulii Borda, regulii pluralitare și a votului strategic.) și instrumentele de lucru după care vom continua cu prezentarea situației experimentale (în ce constă cursul de analiză electorală, motivele și modul în care am decis să desfășurăm acest experiment). Partea de analiză are rolul de a testa validitatea ipotezelor unu și doi, în timp ce partea finală este dedicată concluziilor și comentariilor făcute pe marginea acestui experiment.

Reguli de vot

Înainte de a intra în analiza propriu-zisă a rezultatelor experimentului, vom realiza o scurtă descriere a celor două reguli de vot cu care am operat: regula aprobării și regula Borda, concentrându-ne și asupra regulii pluralitare (cea cu care s-a operat la alegerea câștigătorului în mod real).

Votul prin aprobare este un sistem în care alegătorii pot vota sau aproba oricâți candidați doresc. Nu există restricții în ceea ce privește numărul de candidați care pot fi aleși, fiecare votant putând opta pentru un candidat, doi candidați, trei candidați, pentru întreaga listă sau pentru niciunul. Spre deosebire de regula Borda, despre care vom discuta mai jos, alegătorul nu trebuie să ierarhizeze valoric candidații, ci să-și exprime acordul sau dezacordul pentru fiecare dintre aceștia. Câștigător devine candidatul cu cele mai multe voturi de aprobare. Cele două condiții necesare pe care o regulă de vot trebuie să le îndeplinească pentru a se numi *regula aprobării* sunt următoarele:

Nu există nicio restricție privind numărul celor pe care îi alegi (atât timp cât se găsesc pe listă).

Nu trebuie ca alegătorul să ierarhizeze opțiunile.

Deși regula a fost folosită încă din secolul XIII la conclavurile papale, în științele politice, termenul de „*approval voting*” apare în anii '70, odată cu articolul lui G. Ottewell „*Arithmetic of Voting*”. Deși are o răspândire limitată la nivelul alegerilor generale, după Brams și Fishburn regula aprobării prezintă un set de avantaje în raport cu celelalte reguli de vot:

Oferă o flexibilitate de alegere mult mai largă alegătorilor.

Este ales candidatul cu cel mai puternic suport general.

Are rolul de a reduce campania negativă.

Sporește valoarea votului.

Este ușor de înțeles și de pus în aplicare.

Favorizează exprimarea votului sincer⁴.

Regula Borda este o schemă de agregare a preferințelor puțin folosită la nivelul alegerilor de masă cu toate că unii autori consideră că aceasta respectă într-o mai mare măsură preferința socială generală decât mult mai cunoscuta regulă pluralitară⁵. Jean Charles Borda (1733-1799) a dezvoltat această regulă de vot plecând de la o situație reală: prezența preferințelor ciclice în cadrul alegerilor din interiorul Academiei Franceze de Științe. Împreună cu marchizul de Condorcet (1743-1794) a dat naștere dezbaterii dintre moderniști (susținătorii lui Condorcet) și apărătorii puterii absolute (Borda) privind diferite reguli de vot care pot favoriza părți diferite. Răspunsul lui Borda la adresa problemei preferințelor ciclice este formulat în lucrarea sa "Mémoire sur le Election au Scrutin" prezentată de autor în 1770 la Académie Royale des Sciences și publicată în 1789.

Asumpția de la care pornește această regulă de vot este aceea că tăria susținerii pe care membrii unui grup o au față de o alternativă nu este dată exclusiv de numărul de opțiuni prime pentru această alternativă. Pentru a evalua reala tărie a susținerii unei alternative e nevoie să cunoaștem cum stă acea alternativă în cadrul întregii ierarhizări a tuturor alternativelor de către membrii grupului. Apelând la un model teoretic vom exemplifica modul de operare a regulii Borda:

Fie un grup G format din 50 de persoane, având trei alternative între care pot să aleagă (x, y, z).

$$G = \{1..50\}$$

$P\{x,y,z\}$, unde P reprezintă relația de preferință

Profilul grupului este redat în tabelul de mai jos:

20	15	1	8	6
X	Y	Y	X	Z
Y	Z	X	Z	Y
Z	X	Z	Y	X

Folosind *Regula Pluralitară* avem următoarele rezultate:

Alternativa x este prima preferință pentru 20 de persoane, alternativa y este prima preferință pentru 16 persoane, alternativa z este prima preferință pentru 14 persoane. Cum $20 > 16 > 14 \Rightarrow$ ordinea alternativelor preferate la nivelul grupului este $xPyPz \Rightarrow$ alternativa x este câștigătoare.

Dacă folosim *regula majorității* vom avea următorul rezultat:

$$(x,y): xPy: 20+8=28$$

$$(y,x): yPx: 15+1+6=22$$

$\Rightarrow xPy$ analog în urma calculelor yPz și $zPx \Rightarrow$ proprietatea tranzitivității (if xPy and $yPz \Rightarrow xPz$) este încălcată.

Regula Borda atașează fiecărei persoane 3 puncte pentru alternativa folosită pe primul loc, 2 puncte pentru alternativa folosită pe locul 2 și 1 punct pentru alternativa folosită pe locul 3.

Rezultatele produse sunt următoarele:

$$x: (3*20)+15+(2*1)+(2*8)+6=60+15+2+16+6 = 99 \text{ puncte}$$

(analog) $y = 108$ puncte

(analog) $z = 93$ puncte

=> ordinea alternativelor este (y,x,z) alternativa aleasă fiind y . Observăm că trei reguli de vot aplicate aceluiași model teoretic duc la rezultate diferite.

O serie de concluzii referitoare la regula Borda sunt exprimate mai jos:

Condiția ca fiecare membru al grupului să-și fi ierarhizat strict toate alternativele (nu există situații de indiferență între alternative).

Regula depinde doar de evaluările pereche cu pereche a alternativelor.

Regula Borda pare să indice că într-o alegere de acest fel candidatul cu cele mai mari șanse este cel moderat.

Sub auspiciile acestei reguli votanții își ordonează preferințele sincer.

Regula pluralitară este regula oficială cu care s-a votat în cadrul cursului de Analiză Electorală. Aceasta pleacă de la următoarele premise:

Fiecare votant are un singur vot pe care îl poate da unei singure alternative.

Alternativa care obține cel mai mare număr de voturi iese învingătoare.

Cel care trebuie să aleagă nu trebuie să ierarhizeze alternativele.

Această regulă de vot este des folosită în cadrul alegerilor de masă (în special în sistemele politice anglo-saxone), unul dintre cele mai celebre exemple fiind alegerile parlamentare din Marea Britanie. O serie de controverse au luat naștere în legătură cu această metodă de a desemna un câștigător (în ce măsură este dreaptă?, respectă alegerea socială generală?), cea mai puternică dintre acestea făcând referire la impunerea celui care trebuie să ia o decizie a unui anumit tip de comportament strategic.

Votul strategic

O dezbatere importantă în evoluția științelor politice este cea dintre Cox și Duverger pe tema votului strategic, aceștia încercând să ofere răspuns unor întrebări de genul: Există vot strategic în alegerile de masă? Se poate vota strategic și, dacă da, când? Poți împiedica votul strategic? Există reguli imune la votul strategic? Dacă există, înseamnă că ele sunt mai bune pentru că votezi sincer?

Discuția pleacă de la M. Duverger, care în lucrarea *Les partis politiques*, formulează o lege și o ipoteză concluzionând că indivizii votează strategic. Această concluzie se bazează pe asumția că înțelegerea de către individ a regulii de vot induce un anumit tip de comportament. Dacă am încerca să dăm o definiție a votului strategic aceasta s-ar referi la transferul de voturi pentru orice altă alternativă care nu e prima preferință a individului cu scopul de a îmbunătăți rezultatul alegerilor⁶.

Pentru o mai bună descriere și înțelegere a modelului votantului strategic (înscriind-l în paradigma TAS) vom apela la un exemplu folosind modelul votantului rațional:

Fie un votant V și trei alternative de vot (x,y,z) .

Cel mai bun rezultat pentru votant este determinat de cel mai mare câștig pe care îl poate primi în urma ieșirii câștigătoare a alternativelor.

Stabilim că ordinea preferințelor lui V este $xPyPz$.

Dar ce se întâmplă atunci când V știe că preferința lui primă (x) are puține șanse să iasă câștigătoare și că lupta se va da între preferința secundă (y) și preferința terță (z).

V pentru a evita ca z (preferința terță) să iasă câștigătoare va opta pentru preferința secundă y .

Există o serie de factori care favorizează apariția votului strategic: a) regula de vot pluralitară, b) capacitatea votantului de a fi decisiv, c) opțiunile viabile pe care votantul le are și care pot influența decizia, d) gradul de informație pe care individul îl are despre regula de vot și scena politica⁷.

Experimentul

Situația experimentală s-a desfășurat în cadrul cursului de Analiză Electorală, desfășurat în anul III, la nivel de licență, în cadrul Facultății de Științe Politice (SNSPA – București) de către profesorul universitar Alfred Bulai (experimentul propriu-zis a fost realizat pe data de 15 decembrie 2010, data alegerilor). Evaluarea în cadrul acestui curs constă în simularea unei campanii electorale, desfășurată pe durata a aproximativ 30 de zile, finalizată cu alegerea prin vot (se folosește regula pluralitară) a unui câștigător (există o zi a alegerilor în care se tipăresc buletine de vot, studenții FSP fiind invitați să voteze). La acest curs sunt înscriși studenți din anul II și anul III, având rolul de a se constitui în echipe de campanie formate din 5-7 persoane, fiecare echipă propunând un candidat. Anul acesta au existat opt echipe: Partidul România Mare (PRM), Partidul Comunist Român (PCR), Uniunea Democrată a Maghiarilor din România (UDMR), Partidul Noua Generație (PNG), Partidul Național Liberal (PNL), Partidul Social Democrat (PSD), Mișcarea Verzilor (MV) și un independent, fiecare echipă având un candidat drept reprezentant și alte echipe s-au constituit în trusturi de presă. Rolurile sunt bine definite în interiorul echipei de campanie, plecând de la studenți care se ocupă cu monitorizarea presei (atât a celei reale, cât și a celei constituite în interiorul cursului) până la șefii de campanie și formatori de mesaje care să definească modelele comportamentale și atitudinale ale candidatului. Candidatul trebuie să urmărească linia oficială a omologului său din realitate asumându-și toate atitudinile acestuia (pozitive și negative). De-a lungul campaniei electorale au loc diverse evenimente organizate de echipele implicate în simulare: dezbateri, conferințe de presă, acțiuni în interiorul SNSPA, promovare prin diverse mijloace (afișe, stickere, bannere), invitarea unor personalități politice, totul culminând cu o dezbatere finală (după modelul celor desfășurate pentru alegerile prezidențiale) unde sunt invitați toți candidații și la care poate asista orice student al facultății. Imediat după încheierea dezbaterii se deschid urnele de vot, unde studenții (FSP, nivel licență și masterat) și-au putut exprima preferințele.

Având în vedere că însăși realizatorii acestui articol au trecut prin acest experiment social, fiind doi dintre candidații de acum un an (în 2009 ocupând locurile unu și doi), am considerat că în favoarea tipului nostru de experiment putem lua în calcul o serie de premise:

Posibilitatea de a opera cu un număr mare de subiecți.

Având în vedere timpul lung dedicat campaniei electorale și a gradului ridicat de implicare a studenților (luând în calcul și experiența noastră personală legată de acest curs) considerăm că acest exercițiu electoral reproduce condițiile unei situații reale de vot.

Regula de vot oficială după care se stabilește câștigătorul fiind cea pluralitară am fi avut posibilitatea să urmărim în ce măsură s-a votat strategic în cadrul acestui curs, apelând la regula aprobării și regula Borda.

Studenții constituie un eșantion reprezentativ în situațiile experimentale din științele sociale⁸.

Am profitat de această simulare de campanie care se încheia cu un scrutin electoral pentru realizarea experimentului social. Regula de vot aplicată la alegeri a fost cea a

votului pluralitar cu majoritate simplă, într-un singur tur de scrutin. Astfel, după modelul *exit-poll*-urilor, la ieșirea de la urne, alegătorii mai primeau un buletin de vot, cu alte două reguli de alegere: vot prin aprobare și regula Borda. Experimentul a durat pe întreaga perioadă a scrutinului (de la ora 13 la 18). Gradul de participare la experiment a fost de 98,12 %, din cele 96 de persoane care au votat pe buletinul oficial 94 au votat și prin celelalte două reguli de alegere propuse. Pe întreaga perioadă de desfășurare a experimentului am încercat să asigurăm anonimitatea și confidențialitatea votului.

O întrebare legitimă este în ce măsură metoda experimentală are o relevanță în științele sociale? Vernon Smith concluziona că motivul pentru care ai vrea să faci un experiment este fie că a) vrei să testezi o ipoteză, b) vrei să vezi de ce o teorie nu este bună, c) vrei să observi regularități empirice ca fundament pentru o teorie, d) vrei să compari mediile în care funcționează o teorie, e) vrei să compari instituțiile, f) vrei să evaluezi propuneri de politici, g) vrei să folosești laboratorul ca un câmp de testare pentru designul instituțional ca să observi performanțele proprietăților noilor instituții⁹. Există două tipuri de experimente, cele fizice (vezi în realitate ce se întâmplă) și cele mentale (imaginezi ce s-ar putea întâmpla), prezenta cercetare înscriindu-se în prima categorie. V. Smith a primit premiul Nobel pentru economie în anul 2002, pentru contribuțiile aduse în domeniul "*Experimental Economics*".

Din punct de vedere metodologic, acest tip de experiment se încadrează în categoria "*framed field experiment*" fiind descris drept "experimente de teren desfășurate pentru a identifica în ce măsură condițiile care se aplică în mod natural pot fi transpuse unor medii experimentale. Acest design experimental duce către identificarea unui cadru natural în care poți controla experimentul în sensul acumulării acestuia pe teren"¹⁰. În cazul experimentului prezent, avem drept obiectiv compararea a trei reguli de vot din punct de vedere al rezultatelor pe care le oferă, identificarea votului strategic și a intensității acestuia.

Testarea ipotezelor de cercetare

Pentru a testa prima ipoteză de cercetare:

I1) Folosirea unor reguli de vot diferite într-o alegere duce la câștigători diferiți și la schimbări ale ordinii în clasamentul alternativelor.

am luat în calcul rezultatele oficiale obținute folosind regula pluralitară, coroborate cu rezultatele obținute prin regula aprobării și regula Borda.

Regula de vot: Pluralitară (R.P.)

Număr total de voturi exprimate: 96

Număr de voturi valide: 96 (100%)

Număr voturi anulate: 0, 0%

Rezultate:

Poziție	Candidat	Partid	Număr Voturi
1	Sabina Bașiul	Mișcarea Verzielor	22
2	Anda Ilona Șerban	PNL	19
3	Ionescu Petruța	UDMR	17
4	Paul Lungu	Independent	13
5	Jeannin Jipa	PCR	9
6	Mihai Roibu	PRM	7
7	Anca Răileanu	PSD	5
8	Radu Roman Tuțulan	PNG	4

Observăm că alternativa preferată este Mișcarea Verzilor, pe locul doi poziționându-se candidata PNL. Vom continua prin a analiza rezultatelor obținute prin Regula Aprobării:

Regula de vot: Regula aprobării. (R.A.)

Număr total de voturi exprimate: 94

Număr de voturi valide: 92 (98,12%)

Număr voturi anulate: 2 (1,88%)

Rezultate:

Poziție	Candidat	Partid	Număr Voturi	Evoluție
1	Sabina Bașiul	Mișcarea Verzilor	41	≈
2	Paul Lungu	Independent	39	↑
3	Anda Ilona Șerban	PNL	34	↓
4	Jeannin Jipa	PCR	25	↑
5	Ionescu Petruța	UDMR	18	↓
6	Mihai Roibu	PRM	14	≈
7	Radu Roman Tuțulan	PNG	8	↑
8	Anca Răileanu	PSD	7	↓

*LEGENDĂ: ≈ - alternativa își păstrează poziția, ↓ - alternativa cade în preferința generală, ↑ - alternativa crește în preferința generală.

Observăm că alternativa câștigătoare (Mișcarea Verzilor) rămâne aceeași folosind R.A., ca și în cazul R.P. În schimb locul patru (Independentul) sub R.P. trece pe locul doi, sub R.A., iar locul doi sub R.P. cade pe locul trei sub auspiciile R.A. O altă modificare interesantă este legată de locul trei (UDMR) sub R.P., care va retrograda două poziții (până pe locul cinci) sub R.A. Putem observa tabelul pentru o mai bună analiză a evoluției alternativelor sub R.A. raportată la R.P.

Din numărul total de voturi 92, 44 de alegători au avut o singură preferință (40,48%), 20 de alegători au avut două preferințe (18,4%), 14 alegători au avut trei preferințe (12,88%), 10 alegători au avut patru preferințe (9,2%) și 4 alegători au avut cinci preferințe (3,68%).

Nr. Preferințe	0	1	2	3	4	5	>5
Nr. Votanți	0	44	20	14	10	4	0

Numărul mediu de alternative aprobate de votanți este de 2,09¹¹.

O primă concluzie este aceea că R.A. modifică poziționarea alternativelor începând cu locul doi, păstrând pe primul loc aceeași alternativă ca în cazul folosirii R.P. În continuare vom analiza rezultatele la care s-a ajuns folosind regula Borda.

Regula de vot: Regula Borda. R.B.
 Număr total de voturi exprimate: 94
 Număr de voturi valide: 82 (79,32%)
 Număr voturi anulate: 22 , 20,68%

Rezultate:

Poziție	Candidat	Partid	Punctaj	Evoluție
1	Paul Lungu	Independent	415	↑
2	Sabina Bașiul	Mișcarea Verzilor	410	↓
3	Anda Ilona Șerban	PNL	400	↓
4	Jeannin Jipa	PCR	339	↑
5	Mihai Roibu	PRM	287	↑
6	Ionescu Petruța	UDMR	271	↓
7	Radu Roman Țuțulan	PNG	265	↑
8	Anca Răileanu	PSD	245	↓

*LEGENDĂ: ≈ - alternativa își păstrează poziția, ↓ - alternativa cade în preferința generală, ↑ - alternativa crește în preferința generală.

Observăm că de data aceasta prin R.B. alternativa numărul unu se schimbă (automat schimbându-se și câștigătorul alegerilor). De asemenea, urmărind întregul tabel sub auspiciile R.B., observăm că acesta s-a modificat complet în raport cu tabelul rezultat în urma alegerii folosind R.P., neavând în cazul de față nici măcar o singură alternativă care să-și fi păstrat poziția. Un alt factor important pe care îl putem observa este dat de numărul mare de buletine de vot nevalidate 20,68% (incomplete sau completate greșit), de aici putând concluziona: cu cât regula de vot este mai complexă, cu atât crește incidența greșelii în rândul votanților (trebuie avut în vedere că experimentul a fost proiectat asupra unor studenți ai unei facultăți de științe politice, care sunt familiarizați cu astfel de reguli).

În urma acestor analize ajungem la concluzia că I1 este validă, în cazul folosirii Regulii Aprobării câștigătorul rămânând același dar au apărut modificări la ocupantul poziției doi, în timp ce sub regula Borda se modifică întregul rezultat, câștigătorul schimbându-se și el.

Pentru a testa ipoteza numărul doi (I2.Votul strategic la alegerile din cadrul cursului de A.E. și magnitudinea acestui fenomen), vom folosi doi indicatori:

Comparând modul în care un alegător a votat sub auspiciile Regulii Aprobării și Borda,

considerăm că avem *Vot Strategic* dacă sub regula Borda întâlnim o alternativă mai bine clasată decât una din alternativele pe care alegătorul a aprobat-o prin regula Aprobării.

Având un număr total de 82 de buletine de vot experimentale în care indivizii au votat folosind atât regula Borda, cât și regula aprobării (am eliminat buletinele în care votul era greșit, incomplet, neclar). Din 82 de buletine am întâlnit 9 cazuri în care alternativele pe care votantul le alesese prin R.A. nu coincideau cu ordonarea acestora folosind R.B (cele mai multe inadvertențe le-am întâlnit în rândul celor care au ales trei alternative sub R.A.).

Folosind indicatorul *a*, putem spune că *I2* se confirmă (prezența votului strategic la alegerile de la A.E.) intensitatea fiind de 10,97%. Continuând analiza am identificat că UDMR, PCR, MV au fost alternativele votate strategic (fiecare de către doi votanți), apărând și PSD, PNL, IND o singură dată.

Comparând câți indivizi au clasat alternativa X pe primul loc sub regula pluralitară și regula Borda considerăm *vot strategic* orice fluctuație procentuală între rezultatele date sub acoperirea celor două reguli.

Am obținut un număr total de 72 de buletine de vot experimentale în care s-a votat cu regula Borda și 94 de buletine în care s-a votat cu regula pluralitară. Comparând (în termeni de procente având în vedere numărul inegal de buletine de vot) câți indivizi au clasat alternativa x pe primul loc sub cele două reguli observăm următoarele:

REGULĂ PLURALITARĂ

REGULA BORDA

<i>Alternativă</i>	<i>Procente R.P.</i>	<i>Procente R.B.</i>	<i>Diferența</i>
PRM	7,29%	6,94%	+0,35%
PCR	9,37%	8,33%	+1,04%
UDMR	17,7%	16,66%	+1,06%
PNG	4,16%	8,34%	-4,18%
PNL	19,79%	16,66%	+3,13%
PSD	5,2%	6,94%	-1,74%
MV	22,91%	18,05%	+4,86%
IND	13,5%	18,05%	-4,55%

Fluctuațiile procentuale denotă prezența votului strategic la nivelul alegerilor pentru cursul de A.E., nu aveam *vot strategic* în condițiile în care procentajul era același sub auspiciile ambelor reguli. Magnitudinea votului strategic la nivel general a fost de 10,44 % (rezultatul în cazul primului indicator este 10,97 %), cele mai favorizate alternative fiind MV și PNL. În urma votului strategic cel mai mult au avut de suferit alternativele IND și PNG.

Concluzii

În cadrul articolului am încercat să oferim răspuns celor două ipoteze de cercetare prin intermediul unui experiment social creat în interiorul mediului universitar (Facultatea de Științe Politice – SNSPA, București). Plecând de la o abordare teoretică, asupra căreia am insistat doar în privința conceptelor fundamentale, am extrapolat o serie de asumptions

de la nivel teoretic în realitate. În ceea ce privește testarea ipotezelor de cercetare, putem afirma că acestea sunt valide:

I1) Folosirea unor reguli de vot diferite într-o alegere duce la câștigători diferiți și la schimbări ale ordinii în clasamentul alternativelor.

În cazul simulării votului prin Regula Aprobării alternativa câștigătoare rămâne neschimbată, singurele modificări având loc în interiorul ierarhiei alternativelor pierzătoare (începând cu alternativa de pe locul doi). Raportându-ne la regula Borda, alternativa câștigătoare este diferită, în fapt întreaga ordine suferind modificări (nicio alternativă nu-și păstrează poziția inițială). Putem concluziona că I1 este adevărată, având cel puțin o situație în care două reguli de vot diferite duc la două alternative câștigătoare diferite și la modificări în clasamentul alternativelor.

I2) Votul strategic la alegerile din cadrul cursului de A.E. și magnitudinea acestui fenomen.

Testarea I2 s-a făcut prin intermediul a doi indicatori, ambii arătând că s-a votat strategic la nivelul cursului de analiză electorală, magnitudinea fiind de 10,97 % în cazul primului indicator și 10,94 % în cazul celui de-al doilea. Nu ne-a interesat să stabilim în ce măsură votul strategic a influențat alternativa câștigătoare. Procentajul apropiat validează coerența indicatorilor și reprezentativitatea lor în testarea unor astfel de ipoteze. În ceea ce privește alternativele cele mai favorizate de votul strategic, conform indicatorului *a*, acestea sunt PNL, UDMR, MV, iar în conformitate cu indicatorul *b* sunt MV și PNL, iar cele mai defavorizate IND și PNG. A doua ipoteză se confirmă și ea, existând vot strategic la alegerile din cadrul cursului A.E., magnitudinea fiind și ea măsurată.

Pe lângă testarea ipotezelor au rezultat și alte concluzii în urma cercetării:

Cu cât complici mai mult regula de vot, cu atât indivizii tind să greșească mai mult. Deși alegătorii au reprezentat un public relativ instruit (studenți la științe politice) au existat dificultăți (neconcordanțe) în utilizarea noilor reguli de vot (în special pentru regula Borda). Cei mai mulți alegători care au greșit sau nu au completat buletinul de vot cu regula Borda au votat PRM.

Schimbarea regulilor de vot pentru aceleași alegeri duce la modificarea ordinii alternativelor.

Alternativa IND a avut rezultate mai bune în două (R.B., R.A.) din trei modalități de vot, de aici reieșind întrebări pertinente: Cât de fidel păstrează o regulă de vot ordinea generală a preferințelor sociale? Câți dintre candidații preferați sub o anumită regulă de vot sunt într-adevăr aleși?

Având în vedere procentul mare în care s-a votat strategic și diferența foarte mică dintre alternativa 1 și 2, putem concluziona că e de preferat o alternativă care să favorizeze cel mai puțin votul strategic (R.B.>R.A>R.P.).

Dintr-o astfel de analiză se pot naște și întrebări privind dreptatea. Ce s-ar fi întâmplat dacă de poziționarea în clasament s-ar fi stabilit la această materie cine promovează și cine rămâne cu restanță, sau dacă locul 1 ar fi luat nota 10, locul 2 ar fi luat nota 9 și tot așa? Observăm că reguli diferite de vot ar fi însemnat rezultate diferite sau situații diferite. Întrebarea care rămâne în picioare este care dintre aceste reguli este mai dreaptă, care dintre ele reflectă mai bine preferința socială generală?

Nu încheiem acest articol fără a discuta despre limitele cercetării noastre. Numărul mic de studenți care au participat la experiment poate să arunce o urmă de îndoială asupra relevanței cercetării, precum și o posibilă tratare superficială a votului pe buletinul experi-

mental. De asemenea, având de-a face cu un public educat, e posibil ca unele comportamente strategice să fi fost induse de natura activității pe care acesta o are.

Considerăm util rolul experimentului, având posibilitatea de a testa empiric două întrebări de cercetare, dar și de a testa în ce măsură funcționează doi indicatori privind măsurarea votului strategic.

Note

1 Laslier, Van der Straeten 2007.

2 În secțiunea *Experimentul am făcut o amplă descriere a acestei situații*.

3 Explicația situației experimentale este prezentă în secțiunea *Experimentul*, paginile 3-4.

4 Brams J., 1993.

5 Falsenthal, 1993.

6 Moser, Scheiner, 2008, 2.

7 Herrmann, Pappi, 2008.

8 Konow James, 2003.

9 *Apud* Miroiu A., 2010, 4.

10 În Harrison and List, 2003.

11 În articolul lui Leslier și Van der Straeten numărul mediu de alternative aprobate este 3,15. Diferența dintre aceste două rezultate poate fi dată de prezența mult mai mare a votului strategic sub regula aprobării în cazul alegerilor de la A.E. (cei mai mulți alegători au preferat o singură alternativă).

Bibliografie

- Brams J. Steven (1993), Approval Voting and the Good Society, *Political Economy of the Good Society*, Newsletter 3, No. 1, pp 10-14.
- Blais Andre, Laslier Jean – Francois, Laurent Annie, Sauger Nicolas, Van der Straeten Karine (2007), One-round vs Two-round Elections: An experimental Study, *French Politics*, No. 5, pp. 278-286.
- Felsenthal Dan S., Maoz Zeev, Rapoport Amnon (1993), An empirical evaluation of six voting procedure: do they really make any difference?, *Brithish Journal of Political Science*, Vol. 23, No. 1, pp. 1-27.
- Harrison W. Glenn and List A. John (2004), Field Experiment, *Journal of Economic Literature*, 42(4).
- Herrmann Michael and Pappi Franz Urban (2008), Strategic voting in German constituencies, *Electoral Studies*.
- Konow James (2003), Which is the fairest one of all? A positive analysis of justice theories, *Journal of Economic Literature*, Vol. 41, No.4, pp. 1188-1239.
- Laslier Jean-Francois and Van der Straeten Karine (2007), A live experiment on approval voting.
- Laslier Jean-Francois, Blais Andre, Sauger Nicolas, Van de Straeten Karine (2009), Strategic, Sincere and Heuristic Voting under Four Election Rules: An Experimental Study.
- Miroiu A. (2006), Fundamentele Politicii. Preferințe și Alegeri Colective, Ed. Polirom, Iași. pag167-
- Miroiu A. (2010), Experiments in political science: the case of the voting rules.
- Moser Robert G. and Scheiner Ethan (2008), Strategic Voting in established and new democracies: Ticket splitting in mixed-member electoral systems, *Electoral Studies*.
- Ottewell Guy [1977], Arithmetic of Voting – In Defense of Variety, pp 42-44.
- <http://tess.experimentcentral.org/> consultat în ianuarie 2011